

Con Trâu Trong

Đời sống văn hóa tinh thần của người Việt

Con trâu không chỉ gắn với công việc đồng áng mà đã đi vào đời sống văn hóa tinh thần của người Việt. Hình ảnh trâu xuất hiện trong cuộc sống, trong các đồ dùng hàng ngày, trong các công trình kiến trúc, tín ngưỡng của người Việt cổ và đặc biệt được coi như "linh vật" trong các lễ hội đình đám.

Lễ hội Xuân ngư

Lễ hội Xuân ngư hay còn gọi là lễ tiến xuân ngư là nghi lễ cung đình quan trọng ở Thăng Long từ thời nhà Lý và được duy trì đến thời Nguyễn được tổ chức vào ngày lập xuân hàng năm.

Đây là lễ hội tiến con trâu bằng đất để tống khí lạnh của mùa đông và đón khi ấm áp của mùa xuân đang tới. Lễ tiến xuân ngư có 2 phần: Lễ tống tiễn mùa đông và lễ lập xuân.

Xuân ngư là vật tế của phần lễ tống tiễn mùa đông. Lý do chọn trâu đất là vì xét về Thiên nguyệt lệnh, tháng quý đông là tháng Sửu, sừ là trâu, đất thì ngăn nước, cho nên làm con trâu bằng đất để át khí lạnh.

Màu sắc của trâu ứng với ngũ hành của ngày lập xuân (hành Kim thì màu trắng, hành Mộc thì màu xanh, hành Thủy thì màu đen v.v...). Ngoài ra, còn phải nặn thêm 1.300 con trâu bé, cao một thước ta (khoảng 40cm). Tất cả được để ở Nha Môn ngư gần cửa Đông thành Thăng Long. Tới ngày Lập xuân thì đem ra tế lễ.

Vật tế của lễ lập xuân là mục đồng được đắp bằng đất - hình tượng thần Câu Mang (tức là thần chủ về mùa màng).

Về Nghi lễ: Vào tối trước ngày lập xuân, vị quan đứng đầu

thường quan cục rước tượng trâu và Mang Thần đến đàn tế ở Ô Quan Chưởng, 1300 trâu bé được đặt ở ngực Đông Môn ngay cạnh cửa Đông Thành. Đúng giờ Tý, quan Phủ Doãn được hai quan huyện Thọ Xương và Quảng Đức tháp tùng đến đàn tế làm lễ lần thứ nhất.

Tế xong, trâu và thần Câu Mang lại được rước về đền Bạch Mã bên sông Tô để tế tuần thứ hai.

Sau khi tế xong tuần thứ hai, Mang Thần được chôn ở bờ sông còn tượng trâu được rước vào trình nhà vua tại sân Đan Trì. Tại đây bách quan áo mào cân đai rục rở, đứng xếp hàng theo ngôi thứ.

Vua xuống ngay làm lễ. Các quan tuần tự lễ vua và đem cất các kiệu rước trâu vào trong kho của bộ.

Trâu đất được đưa về cửa Đông. Tại đây, trâu được phá ra, lấy một miếng thủ, một miếng chân, một khẩu đuôi và cùng 300 con trâu bé dâng lên vua. Vua đem phân phát cho các quan dự tế và các đền miếu ở Kinh thành. Còn lại 1.000 con trâu bé thì được tiến sang phủ Chúa Trịnh. Chúa cũng sai đem chia cho các đơn vị quân đội.

Lễ hội Tịch Điền

Lễ hội Tịch Điền ở Duy Tiên, Hà Nam có nguồn gốc lâu đời, được

tổ chức từ mùng 5 đến mùng 7 tháng Giêng hàng năm.

Theo tích cũ, lễ hội này là do vua Thần Nông (cụ nội của vua Hùng) khai mở, cầu mong một năm mưa thuận gió hòa, mùa màng bội thu. Vào đầu xuân, vua sẽ thân chinh ra lễ tế Thần nông và cày ruộng tịch điền.

Trâu cày ruộng tịch điền phải là trâu đực, nuôi theo chế độ riêng. Ngày làm lễ Tịch Điền, vua sẽ đích thân cày ruộng và đường cày có tính tượng trưng cho một năm mùa vụ tốt tươi.

Ngày nay, lễ hội này vẫn được tái hiện lại nhằm khuyến khích người dân trồng lúa, chăm lo nông nghiệp. Các nghi lễ truyền thống và trò chơi dân gian được giữ nguyên, trong đó, nổi bật là hội thi vẽ trâu. Hàng chục chú trâu được khoác trên mình những hình vẽ ngộ nghĩnh, đặc sắc từ ngày mùng 6 Tết thu hút rất nhiều sự chú ý của người dân và cả du khách.

Tết trâu

Tết trâu được làm ở một số vùng nông thôn nước ta như Hoàng Hóa, Nga Sơn (Thanh Hóa), Vĩnh Linh (Quảng Trị).

Trước Tết vài hôm, người ta tìm những món trâu thích ăn như: Cỏ ngon, rơm được nắng để thưởng cho trâu ngày Tết. Chiều 30 Tết, trâu được tắm rửa, chuồng dọn sạch sẽ, máng chuẩn bị đầy cỏ voi, bắp cây, rơm...

Sáng mùng 1 Tết, trâu được dán một lá bùa trước trán để trừ tà, yếm quai, xua đuổi vận hạn năm cũ. Một chiếc bàn con được đặt trước chuồng trâu với đồ lễ như bánh trưng bánh tét, gà, rượu... Gia chủ ăn mặc lịch sự,

khấn nguyện trước chuồng trâu để cầu bình an, sức khỏe, trâu ăn tốt, cày khỏe. Sau khi cúng "Thần trâu", đồ lễ sẽ được đút cho trâu ăn. Ngoài ra, người ta cũng chọn một ngày tốt lành để dắt trâu đi dạo thường xuân và ướm vai cày cho trâu để lấy may.

Lễ hội chọi trâu

Nhắc đến con trâu trong lễ hội, không thể không nhắc đến lễ hội chọi trâu ở Đồ Sơn (Hải Phòng).

Dù ai đi đâu về đâu

Mùng chín tháng tám chọi trâu thì về.

Dù ai buôn bán trăm nghề

Mùng chín tháng tám nhớ về chọi Trâu

Lễ hội được tổ chức vào ngày

9/8 âm lịch. Đây là một lễ hội truyền thống của người dân Đồ Sơn để tạ ơn Thần Biển, tưởng nhớ công ơn của các vị thần, duy trì kỷ cương làng xã để cầu nguyện cho "nhân khang, vật thịnh", khẳng định tinh thần đoàn kết, duy trì ý thức cộng đồng.

Những con trâu khỏe mạnh được chọi với nhau để tìm ra con chiến thắng. Con trâu chiến thắng được dùng để cúng thần linh, cầu cho mưa thuận gió hòa.

Người ta quan niệm rằng, nếu trâu làng nào năm đó chiến thắng thì cả làng sẽ gặp nhiều may mắn, mọi người bình yên trong hành trình đi biển./.

S.T

CỤC THỐNG KÊ CAO BẰNG

Địa chỉ: Khu đô thị mới - Phường Đề Thám

Tp. Cao Bằng - Tỉnh Cao Bằng

Điện thoại: 0206.3 856 148 - 3 852 164

Email: caobang@gso.gov.vn

Chúc Mừng Năm Mới

Xuân Tân Sửu 2021

